

De zoon van de
vroedvrouw

Andere boeken van Roberta Rich bij Uitgeverij Mozaïek:

De vroedvrouw van Venetië

De vroedvrouw van de sultan

Roberta Rich

De zoon van
de vroedvrouw

Vertaald door
Els van Enkevort

Uitgeverij Mozaïek, Utrecht

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 9700 9 (boek)
ISBN 978 90 239 7864 0 (e-book)
NUR 342

Vertaling Els van Enckevort
Ontwerp omslag Wil Immink Design
Omslagbeeld Stephen Mulcahey / Arcangel (vrouw met kind); iStock (brug en achtergrond)
Lay-out en dtp Gewoon Geertje

Oorspronkelijk verschenen bij Doubleday Canada onder de titel *A Trial in Venice*.

Oorspronkelijke uitgave © 2017 Roberta Rich
Nederlandstalige uitgave © 2017 Uitgeverij Mozaïek, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

www.uitgeverijmozaiek.nl

Voor Martha, Sam en Ben,
die mij alles hebben geleerd over
het krijgen van kinderen

Voorgeschiedenis

Pozzi-gevangenis, Venetië, 1580

De muren van haar cel dropen van het vocht. Als ik maar droog blijf, dacht Hannah, terwijl ze haar handen beschermend rond haar buik legde en probeerde geen aandacht te schenken aan het kletsnatte stro dat door haar katoenen jurk heen prikte.

Alleen het heden telt. Ik leef nog. Ik heb mezelf al twee maanden in leven weten te houden. Door mijn wilskracht en omdat God mij een goede gezondheid heeft gegeven, klopt mijn hart nog. Ik adem. Mijn hoofd bonst, maar staat nog steeds op mijn schouders. Mijn baby beweegt in mijn buik. Mijn sterke, dappere baby. Als het een jongen is, zal ik hem vernoemen naar Daniël, die zich zo dapper weerde in de leeuwenkuil. Is het een meisje, dan noem ik haar Ester, ter nagedachte-
nis aan koningin Ester, die de Joden redde van koning Xerxes.

Ratten renden over haar gezicht en het stonk, want haar afval-
emmer had geen deksel. 's Nachts hoorde ze vanuit de verte het getinkel van zilver, het gerammel van fijn porselein en het ploppen van wijnkurken – adellijke gevangenen, die veroordeeld waren voor sodomie of omdat ze schulden hadden, en die de verfijnde maaltijden aten die ze de bewakers tegen betaling lieten brengen. Vanuit de cel naast haar walmdde de stank van rottend menselijk vlees en overal vandaan klonk het geschreeuw van andere gevangenen.

Hannah hield het niet langer uit op haar natte matras en stond op om een wond aan haar onderarm schoon te maken. Ze was zwanger en met haar zware lichaam was ze gestruikeld, waardoor ze een fikse wond aan haar arm had opgelopen. Ze goot er zout water overheen en verbond hem daarna

met het enige wat ze had: een vieze lap.

Guido, de bewaker, drukte zijn magere, door de pokken mismaakte gezicht met de ingevallen, bijna tandeloze mond tegen de tralies van haar cel.

‘Bijna bevallen, toch, wijffie?’ zei hij. ‘Hoelang duurt het nog?’

Guido was niet erger dan de andere bewakers, maar toch kreeg ze het niet over haar hart om te antwoorden; ze wilde niet toegeven dat ze haar geliefde kind, waar ze zo lang op had moeten wachten, zou moeten baren op een vieze stro-matras, omringd door wellustig toekijkende bewakers, in plaats van thuis, op schone lakens in een lichte, goed geluchte kamer, omgeven door andere vrouwen en met een vaardige vroedvrouw.

Hannah was veroordeeld voor de ergste misdaad die er bestond. Als ze niet zwanger was geweest, dan zouden de soldaten van de doge haar meteen na haar arrestatie hebben opgehangen. Als ze niet stierf aan de pest of van de honger, dan zou haar kind in de lente geboren worden – over slechts een paar maanden. Direct na de geboorte zouden de soldaten haar uit haar cel naar de *strappado* slepen. Met haar handen vastgesnoerd op haar rug zou ze opgehangen worden aan een touw dat over een dwarsbalk was gegooid. De soldaten zouden gewichten aan haar enkels bevestigen waardoor de pijn nog erger werd en ze zou ondraaglijk lijden totdat ze niet meer ademde. Omdat ze een Jodin was, zou ze gevierendeeld worden, waarna haar lichaamsdelen over de stad verspreid zouden worden. Haar baby zou in het kanaal worden gegooid. Zo deed men dat in Venetië.

Isaak zou het niet kunnen verdragen haar zo te zien. Kon ze maar een rookwolkje worden en door het kleine tralievenster hoog in de muur naar buiten zweven, naar hem toe...

Isaak. Ze sprak zijn naam keer op keer uit om zichzelf moed in te spreken, een streling in deze gevangenis van harde klap-

pen op zachte ruggen, van afgrijselijk gegil en geschreeuw.

Tussen de handvol *scudi* in haar linnen tas zat nog steeds de paarlemoeren knoop, die ooit Isaaks hemd had gesierd. Ze dacht terug aan de warme, zonnige dag; meeuwen hadden krijsend boven hun hoofd gevlogen. Ze had de schelp gevonden tijdens een strandwandeling met Isaak, Matteo en de kleine Jessica en hem mee naar huis genomen. Met behulp van een priem en een zaagje had ze er een knoop van gemaakt. Isaak had vrolijk gelachen en haar geprezen om haar vindingrijkheid.

Hannah streek de knoop langs haar wang en genoot van de koelte en de kleine, scherpe randjes. Toen dacht ze weer aan Isaaks brief en onverwachts werd ze overvallen door zo'n overweldigend verdriet dat iedere beweging haar pijn deed. Waarom was ze de zee over gezeild en had ze de persoon die het meeste van haar hield achtergelaten? Ze wist het niet meer.

Dit was er dus van haar geworden: een vrouw zonder vrienden, ineengedoken in een hoek van een stinkende cel, haar rug tegen de muur gedrukt, zich wanhopig vastklemmend aan een knoop.

Ondanks de slapeloze nachten en het erbarmelijk slechte eten schopte de baby in haar buik energiek tegen de binnenkant van haar baarmoeder – onbewust wachtend op de hand van de beul. Zoals haar ongeboren kind haar beschermde, zo beschermde zij het kind, want wat stelt een moeder voor als ze haar eigen kind niet eens in leven kan houden? En dus wikkelde Hannah zich 's nachts strak in de vuile deken om te voorkomen dat ze door de ratten gebeten werd, ontweek ze gevangenen die hoestten of onder de geïnfecteerde zweren zaten en dwong ze zichzelf te eten van het beschimmelde brood en de dunne brij die Guido's vrouw haar bracht. Bianca was een uitgemergelde vrouw met waterig blauwe ogen en het uitgezakte lichaam van een vrouw die te veel kinderen heeft gebaard.

De gedachte aan haar dood maakte Hannah bang. Maar wat echt op haar drukte, wat haar maag deed samentrekken en haar geest geen rust gaf, was de wetenschap dat ze Matteo in de steek had gelaten.

Voor Matteo had ze haar eigen leven geriskeerd, maar veel erger: ook het leven van haar ongeboren kind. En nu? Misschien was Matteo allang dood. Hoe moeilijk was het om een vijfjarig kind te wurgen? Hoewel... haar tegenstanders hadden hem nodig. En met die gedachte probeerde ze zich overeind te houden.

Of zou ieder roodharig jongetje geschikt zijn?

Constantinopel, 1580

In minder tijd dan het kost om het She'ma-gebed op te zeggen, was Matteo verdwenen.

De dag begon zoals alle andere. Hannah was opgestaan, had een ontbijt van maïspap en een zoet broodje voor haar zoon klaargemaakt, het brooddeeg gekneet en in een houten bak gelegd om te rijzen. Bij het inspecteren van haar voorraadkast ontdekte ze dat er geen wortels meer waren, en die had ze wel nodig voor het bereiden van de sabbatkip. Ze pakte haar hoofddoek, knoopte Matteo's jasje dicht rond zijn stevige middel en liep met hem aan de hand naar de markt. Hij huppelde naast haar op zijn mollige beentjes en had moeite om haar bij te houden.

Ze kuierden langs de marktkraampjes tot ze bij het groentestalletje kwamen waar ze meestal haar groentes kocht. Het ene moment probeerde ze af te dingen op de prijs van aubergines, met Matteo's handje stevig in de hare, het volgende moment stormde ze door drukke steegjes, gooide tafels met fruit omver, duwde verkopers en huisvrouwen opzij en schreeuwde tegen onbekenden: 'Hebben jullie mijn zoon gezien? Rood haar. Vijf jaar oud. Groot voor zijn leeftijd. Droeg een blauw jasje met een gele bies op de mouw.'

Ze haastte zich naar de hoofdstraat. Misschien had een zigeuner met een dansende beer, een troep acrobaten of iets of iemand anders zijn aandacht getrokken en had hij zich duwend en trekkend een weg door de menigte gebaand, zoals nieuwsgierige jongetjes nu eenmaal doen. Of misschien was het een Arabische kamelenkaravaan geweest. Arabische

kamelendrijvers letten vaak niet goed op: meestal waren ze dronken van te veel dadelwijn, verdoofd door het kauwen op opium of uitgeput na een maandenlange tocht door de Witte Woestijn.

Maar de straat lag er verlaten bij.

Op de specerijenmarkt bleef ze even staan bij de uitstalling van korfflessen vol bloedzuigers van de apothekers. Met een hand boven de ogen tegen de felle zon liep ze vervolgens naar de yoghurtverkoper, in de hoop Matteo daar te vinden terwijl hij bedelde om een mok met honing gezoete schapenyoghurt. Maar tussen de verkopers met hun witte tulbanden zag ze geen enkel jongetje, tussen de zigeuners geen enkel kind met een lichte huid en gekleed in een blauw jasje. Ze miste op een haar na een sjouwer die kreunend een lading bakstenen op zijn rug torste en gleeed bijna uit over de ingewanden van een dode hond. Ze rende verder, snakkend naar adem, en voelde pijscheuten onder haar borstkas. Te veel mensen botsten tegen haar aan, te veel mannen met een tulband op het hoofd en gesluierde vrouwen in wijde gewaden versperden haar de weg. De geur van kamelenuitwerpselen, kardemom en rot-tend fruit dreigde haar te overweldigen. Simitverkopers prezen luid hun ringvormige broodjes aan en boven alles uit klonk het gebalk van ezels, die zwoegden onder hoge stapels brandhout. Buiten adem hield ze haar pas in. Ze zou naar huis gaan om Isaak te halen. Hij wist vast wat ze moesten doen. Samen zouden ze Matteo vinden.

Hannah haastte zich terug naar huis, waar ze duizelig en buiten adem aankwam. Slechts met de grootste moeite slaagde ze erin haar man te vertellen wat er was gebeurd. Samen zochten ze uren, dagen en weken, maar toen moesten ze toegeven wat Hannah eigenlijk al had geweten: Matteo was niet weggelopen. Hij had zich niet opgewonden losgerukt om naar een zigeuner met een dansende beer te kijken, naar een rondreizende jongleur, of een vuurspuwer. Haar grootste

angst, al vanaf het moment waarop haar hand in het luchtledige had gegrepen en ze had gemerkt dat Matteo weg was, was waar gebleken: ze waren teruggekomen. Wat een dwaas was ze geweest om te denken dat ze het hadden opgegeven.

Na een paar angstige weken vol doorwaakte nachten en met tranen gevulde dagen wilde Isaak per se hun papegaai Güzel wegdoen. Matteo kon de letter 'm' nog niet goed uitspreken, ook al kon hij heel goed zijn lippen op elkaar drukken en 'mmmmmm' zeggen. Maar het lukte hem niet om die klank te combineren met de rest van een woord en daarom klonken woorden als 'maïs', 'mond' en 'moeder' als 'ais', 'ond' en 'oeder'. De afschuwelijke vogel leek er plezier in te hebben Hannah in tranen te zien uitbarsten, want hij deed Matteo's gelispel akelig echt na en bovendien kraste hij vanaf de takken van de moerbeiboom in de tuin voortdurend: 'Ama! Ama! Waar ben je?'

Isaak sleepte de papegaai naar de markt, waar hij het krijssende dier verkocht aan een Noord-Afrikaanse juwelenhandelaar in ruil voor een halsketting van lapis lazuli voor Hannah.

Hannah en Isaak rouwden. 's Nachts in bed hielden ze elkaar vast en huilden ze woordeloos in elkaars armen. De Thora zei het al: 'Alleen je eigen hart kent je diepste verdriet.' Matteo was er niet meer, maar ze hadden geen lichaam om te wassen, geen grafje op het joodse kerkhof van Hasköy waar ze eens per jaar een steentje op konden leggen, niemand die eten voor hun deur legde.

Zelfs de kleine Jessica rouwde om Matteo. Soms ging ze naast zijn bed staan en klopte met een van angst vertrokken gezichtje op de dekens, terwijl ze Hannah aankeek alsof ze haar moeder verantwoordelijk hield voor het verdwijnen van haar broertje. Ze gluurde onder zijn bed en riep hem, alsof ze verstoppertje aan het spelen waren. 'Matteo? Matteo?' Ze zocht in zijn kamer en in de gang, alsof ze verwachtte dat hij ieder moment tevoorschijn zou springen en zij hem in haar

armen kon nemen. Als dat niet gebeurde, barstte Jessica in tranen uit en wong zich los uit Isaaks armen als hij probeerde haar te troosten.

Voor Hannah nam het verdriet de vorm aan van een brok, vlak onder haar borstbeen – een harde klomp verdriet, waar geen tranen tegen hielpen.

Villa Di Padovani, San Lorenzo, Veneto

Heilige Maria, Moeder van God, dacht Cesca terwijl ze de voordeur van de villa wijd opengooide, dichterbij dan nu kom ik nooit bij de poorten van het paradijs. De grendel was lang geleden al van de deur gevallen en lag op de grond, verroest en in stukken gebroken. Cesca stond in de deuropening en voelde de warmte van de zondoorstooftde vloer door de dunne zolen van haar schoenen heen. Ze liet haar valies vallen. Met Matteo's hand stevig in de hare stapte ze voorzichtig de grote hal binnen, overweldigd door de adembenemende grootsheid ervan.

Cesca, die was grootgebracht op dunne pap en koolsoep in een ruimte waar behalve zij en haar moeder vier andere hoeren woonden, hunkerde naar schoonheid zoals een roos in een koeienstal hunkert naar de zon. Als kind had ze geleerd haar oren te sluiten voor het geluid van knorrende varkens die in de straten wroetten naar voedsel, en voor het gekir van haar moeder die deed alsof ze genoot van het samenzijn met mannen in de door gordijnen afgeschoten hoek van hun kamer. Cesca had zichzelf geleerd blind te zijn voor de afbladderende muren, de stinkende bedelaars en de schurftige honden en speelde dat ze een prinses was in een sprookje en was ontvoerd door een stel buitengewoon gemene piraten.

Ze liet Matteo alleen om verder te spelen en ging naar de salon, bang dat alles op slag zou zijn verdwenen als ze geluid zou maken, als een leeuwerik die midden in zijn gezang door een havik uit de lucht wordt geplukt. Warm zonlicht viel door de kieren in de luiken en door de gebarsten ramen naar bin-